

A HARMADIK HONVÉDSÉG

A KÉPVISELŐHÁZ januárban letárgyalta és elfogadta a Honvédelmi javaslatot. Ezzel a független Magyarország katonai szempontból korszakalkotó jelentőségű törvényt hozott. 400 év óta először alkotta meg, minden külső befolyás és kényszerítő nyomás nélkül véderő törvényét.

Magyarországnak 1526 óta nem volt önálló nemzeti hadserege. A Habsburg uralkodók összpontosító törekvései mellett, az összbirodalom hadserege idővel az uralkodóház birtokait védő hadseregévé alakult, melyben magyarok is szolgáltak. A nemzeti védelemnek csak annyiban volt eszköze, amennyiben a nemzet érdekei az összbirodaloméval olykor összetalálkoztak. Viszont a függetlenségi küzdelmek során alakult fegyveres magyar seregek tiszavirágéletűek voltak csupán, így a negyvennyolcas szabadságharc vitéz honvédsége is. De ez a szabadságharc örökemlékű nyomot hagyott vissza maga után a magyar hadseregben, hisz nevet adott a magyar nemzeti haderőnek.

A mai honvédség immár a harmadik a nemzet életében. Az első, a 48-as alig másfél évet élt. A másodikat, a kiegyezés utánit, a világháború irtózatos zárójelenete temette az Osztrák-Magyar Monarchia romjai alá. A harmadik, a mai, a forradalmak után szervezett „Nemzeti Hadseregből” fejlődött.

A három honvédség nem egymáson épült. Külön-külön alakult. Lényege azonban mindegyiknek ugyanaz. A „nemzet” fegyveres erejét képviseli.

Az 1848-as honvédség alapja az 1848. évi márciusi törvényekkel megalkotott, alig 10 zászlóaljából és egy ütegből álló „nemzeti őrség” volt. Ebből nőtt ki a függetlenségi harc folyamán, szinte érthetetlen módon a közel 170.000 embert, gyalogságot, huszárságot, tüzérséget és egyéb segédcapatokat magába foglaló későbbi honvédség. Ez a hadsereg mihamar magára vonta egész Európa figyelmét és leverésére két császár hadserege szövetkezett, az osztráké és az oroszé.

A függetlenségi harc után két évtizedig nem volt hadserege a nemzetnek. A kiegyezés azonban meghozta a második honvédséget. Ezt a 68-as honvédséget, a Monarchia fegyveres erejének „általános védkötelezettség” alapján történő átszervezésével egyidejűleg állították fel. Eleinte gyenge keretek között kiegészítő, második vonalbeli alakulatnak szánták. A nemzet azonban féltve örködött új kincse, saját hadserege fölött. A kis csemete egyre terebélyesedett s az

eredetileg 82 zászlóaljából és 32 lovasszázadból álló¹ második vonalbeli gyenge honvédség, négy évtized múltán állandó ujoncjutalékot, tüzérséget és egyéb csapatokat is kapott és csakhamar oly elsővonalbeli alakulattá fejlődött, hogy a világháborúban már ellenség és jóbarát valamennyi magyar csapatra, ha az nem is honvédalakulás volt, a „honvéd“ nevet általánosította.

1914-ben ez a második honvédség 8 gyaloghadosztállyal és 2 lovas-hadosztállyal esett át a tűzkeresztségen. 1918-ban azonban már a történelemé lett. Az 1918-as őszi szomorú eseményei, ötven évi fennállás után kiütötték kezéből a fegyvert. A harctérről hazatérő csapatokat feloszlatta az akkori forradalmi idők politikai áramlata.

1921-ben a csonkává tett magyar nemzet törvénybe iktatta, hogy újonnan felállított haderejének neve „honvédség“ legyen. Ezzel a „honvéd“ név régi dicsőségének áldozott. Annak a múltnak, amelyet a nemzet áldozatkészségéből született vörössipkás első honvédség jelentett és annak, amely a világháború hősiességével írt be nevét a magyar történelembe.

Ma a honvédség új fejlődés előtt áll. Az út az ellenforradalom „Nemzeti Hadseregétől“ a mai szabadon fegyverkező honvédségig azonban keservesen hosszú volt. 1918-ban még „Nem akarok katonát látni!“ volt a jelszó és egy forradalomba kergetett, megcsonkított, hadseregétől megfosztott országot kellett talpraállítani, az ország területére telepedett kíméletlen és éber örökös elleneségek ellenőrzése mellett. És a hadsereget úgyszólván a semmiből kellett megteremteni.

Az újjászületés góca Szeged volt. Itt szervezte meg 1919-ben a nemzeti és ellenforradalmi gondolat jegyében Horthy Miklós a „Magyar Nemzeti Hadsereg“ első csapatait, amellyel nekiindult az ország felszabadításának.

A felszabadulás után azonnal megkezdődött a hadsereg lázas szervezési munkája. A forradalmak nyomán keletkezett karhatalmak helyét csakhamar a Nemzeti Hadsereg fehér tollas alakulatai foglalták el. Az országban katonai körletparancsnokságok alakultak és ezek székhelyén, Budapesten, Székesfehérváron, Kaposváron, Szombathelyen, Szegeden, Miskolcon és Debrecenben felállították a 7 hadosztályparancsnokságot is.

A rendkívüli nehézségekkel megalkotott „Nemzeti Hadsereget“ azonban 1920-ban újra szűkebb keretek közé kellett szorítani. A trianoni szerződés, melynek szerzői jól ismerték az ősi magyar katonai erényeket és még a porban heverő, tökéletesen lefegyverzett áldozattól is félték, béklyókat raktak a hadseregére is. 35.000 főben maximálták a létszámot. Eltiltották az általános védkötelezettséget. Megfosztották a korszerű harceszközöktől, a nehéz tüzérségtől, a páncéljárművektől, a repülőktől, a vezérkartól, a katonai elő- és utóképzéstől. Szűk korlátok közé szorították a hadianyaggyártást. Megtiltották a hadianyagok külföldi behozatalát és a hadsereg szervezésének és felszerelésének ellenőrzésére egy „Szövetségi katonai bizottságot“ küldtek ki. Ezzel lekötötték, bilincsbe verték a nemzet erejét éppen

¹ Ebből négy zászlóaljnál és négy lovasszázadnál a szolgálati nyelv horvát volt.

akkor, amikor egész Európa lázas változások küszöbén állt és körülötünk itt is, ott is kísértett még a forradalom és a háború.

De nemcsak Trianon és az ellenőrző bizottságok kényszerítettek leépítésre, hanem az ország gazdasági helyzete, a kínzó szegénység is. A kifosztott ország pénzügyei siralmas állapotban voltak. A nép tömegei nyomorogtak. Kereskedelmünk, iparunk pangott, a külfölddel való kapcsolatok gyengék voltak és az országban tombolt az uzsora. Nemcsak a külső, de a belső biztonságról is gondoskodni kellett. Nemcsak kívülről fenyegetett a bolsevista vörös háború veszélye, hanem belülről is. Hol itt, hol ott ütötte fel fejét lelkiismeretlen agitátorok izgatása nyomán a munkás-sztrájk. Hadsereg hiányában kiegészítő eszközökhöz kellett tehát fordulni, hogy legalább a nyugodt termeléshez nélkülözhetetlen belső munka folyamatossága biztosítva legyen. E célból szervezték meg többek között 1921-ben honvédségi irányítás mellett a „Nemzeti Munkavédelmet“, amely önkéntes szervezetekkel biztosította a munkát a közcélú vállalkozásokban. Ez időben a hadseregnek még annyi embere sem volt, hogy oly elemi honvédelmi érdekeket szolgáló tevékenységet mint a határvédelem, katonai alakulatokra bízhasson. Gyengén felszerelt „vámőrséget“ állíthattunk csak a kis-antant államok állig felfegyverzett határbiztosító csapataival szemben. Kicsik, gyengék, szegények voltunk, amikor 1921 nyarán, engedve az antant nyomásnak, végrehajtottuk a Nemzeti Hadseregben a trianoni feltételeknek megfelelő csökkentést. Az átszervezés folytán a Nemzeti Hadsereg eddigi 7 hadosztálya 7 gyengén felszerelt, zsoldosokból álló vegyesdandárra zsugorodott össze. A létszám azonban még így is mélyen a megengedett alatt volt. A toborzott hadsereg pénzért jelentkező önkéntesei nem voltak erkölcsileg alkalmasak arra, hogy nemzeti szempontból megbízható hadsereg alakulhasson belőlük. Ezért 1922 tavaszán a honvédelmi miniszter kezdeményezésére és irányítása mellett társadalmi propaganda indult meg a kiegészítő toborzásokra. Így a „társadalmi kényszer“ csakhamar általánossá vált. A községek vállalták, hogy az országos arányszámnak és szükségletnek megfelelően, minden 258 lélek után egy-egy önként jelentkezőt küldenek zászló alá. A nemzetben újra felébredt a nemzeti érzés, felülkerekedett az öntudatos katonás szellem és helyre állt a belső rend. A trianoni kicsiny, toborzott hadsereg elindulhatott a megerősödés útján.

A huszas évek azonban az új honvédség számára még a küszködés és szegénység keservét jelentették. Nem telt még felszerelésre, nagyhatású új fegyverekre és korszerű harceszközökre sem. Mialatt a külföld lázasan fegyverkezett, hasznosítva a vüágháború tapasztalatait, mi „legyőzőnként“ ellenőrzés alatt álltunk, maroknyi hadseregünkkel és a háborút megelőző idők fegyverzetével és felszerelésével. A lelki elhatározottság azonban már megvolt arra, hogy felszabadítsuk magunkat a gyámság alól és kiépítsük az általános védkötelezettség alapján álló korszerű magyar honvédséget.

A döntő fordulat Gömbös Gyula honvédelmi minisztersége alatt 1929-ben állott be. Ekkor már szabadabb szelek fújtak. A katonai ellenőrzés megszűnt. Magyarország külpolitikai helyzete megerő-

sődött. Az utódállamok fojtogató gyűrűje tágult. Mussolini nyíltan kiállott mellettünk, Ausztria barátunk lett és az ébredező hatalmas Németországgal a sorsközösség erős szálai fűztek össze bennünket. A magyar kül- és belpolitika határozott irányt és a honvédség hatalmas lökést kapott. Megjelentek a csapatoknál az első modern fegyverek, az első páncéljárművek, az első hosszúcsövű légvédelmi ágyúk és ezekkel bevonult a honvédségbe a huszadik század eleme: a motor.

A motorzaj csakhamar felverte a levegő csendjét is. Az Országos Légügyi Hivatal irányításával megindult polgári repülés egyre fejlődött és Magyarország mindjobban belekapcsolódott a külföldi repülőforgalmába.

A külpolitikai események fokozatosan halványították el az összeomlásból folyó katonai kényszerhelyzet emlékeit. A harmincas évek folyamán, a revíziót nyíltan hangoztató Olaszország, a versailles-i békeparancs tiltó rendelkezéseit sutba dobó hitleri Németország és a katonai egyenjogúságát kikiáltó Ausztria barátsága mellett Magyarország és a magyar honvédség is fokozatosan erősödött. Majd Ausztria vérnélküli háborúval máról-holnapra szerves részévé lett a Német-birodalomnak és a cseh belső válság háborús szele fenyegető fekete felhőket sodort felénk is. Életkérdéssé vált, hogy a magyar hadsereget korszerű állapotba hozzuk. Azonnali cselekvésre volt szükség.

Így került sor 1938 tavaszán Darányi miniszterelnök győri beszédére, arra a bejelentésre, hogy a magyar társadalom tehetősebbjeire vagyonszállítás és kölcsön formájában 1000 millió pengőt vetnek ki és ebből 600 milliót a honvédségre fordítanak. Ezzel a beruházási törvénnyel indult meg az ország és a honvédség nyílt fegyverkezése és készülődése a nagy európai válság küszöbén.

Az 1938 augusztusában megkötött bledi egyezmény ennek a fegyverkezésnek csupán formai elismerése volt. A bledi egyezményben a kis-antant hivatalosan is elismerte Magyarország katonai egyenjogúságát és fegyverkezési jogát. Magyarország ezzel végleg lerázta a trianoni parancs szerződés katonai záradékát. Az új véderőtörvénnyel pedig lerakta honvédelmi rendszerének korszerű alapjait.

A véderőtörvény lényege és jelentősége e folyóirat olvasóközönsége előtt ismeretes. Ezzel a törvénnyel a nemzet szentesítette azokat az intézkedéseket, amelyekre honvédelmi szempontból az országnak szüksége van. Divatos szóval élve, a „fegyverkezést“. A fegyverkezés fogalmán ugyanis ma már nem csak a hadsereg fegyverrel és lőszerrel való ellátását értjük, hanem az ország háborús előkészületeinek összességét. Tehát a hadsereg megszervezését és kiképzését, az emberanyag és állatállomány biztosítását, a hadsereg korszerű fegyverekkel és hadieszközökkel való felszerelését, a háborús anyaggyártásnak, az ellátásnak, a pénz és munkagazdálkodásnak előkészítését, az anyaország lég- és gázvédelmének biztosítását, a közlekedési eszközök és szállítási vonalak tervszerű kiépítését és így tovább...

Mindezek a teendők az állami élet minden vonatkozását érintik és minden tárca hatáskörébe belenyúlnak. Ezért a felelős kormányelnök irányító kezét követelik meg. Magyarországon ez az irányító

kéz: a Legfelső Honvédelmi Tanács, mely a mindenkori kormányból, a Vezérkar Főnökéből és a Honvédség Főparancsnokából áll.

A honvédelem korszerűbbé, hatásosabbá tétele azonban nemcsak a legfelsőbb irányítás megszervezésében jelentkezett, hanem a honvédelem külső megjelenésében, a honvédség szervezetében is. A honvédséget a szabad fegyverkezési jog és a felvidéki részek visszatérése kapcsán 1939 januárjában átszervezték. A trianoni szervezet eltűnt, a vegyesdandárok megszűntek; helyüket magasabb egységek, a hadtestek foglalták el. Az új magyar honvédség 8 hadtestből áll. A hadtestek gyalogdandárokat, korszerű fegyverzetű és felszerelésű gyalogságot, lovasságot, tüzérséget, harckocsialakulatokat, műszaki csapatokat, légvédelmi és páncélelhárító egységeket, kerékpáros és repülőerőket, vegyiharc-századokat és híradó egységeket foglalnak magukban. Az új honvédségnek önálló légi hadereje, korszerű gyors folyamegységei és a határvédelem ellátására határvadász-dandárai vannak.

A hadseregfejlesztés első felvonása tehát lezárult. A korszerű kereteket megszervezték. A nemzet bizalommal és büszkén tekinthet hadseregére. Ez a hadsereg a régi honvédhagyományokhoz híven teljesíti kötelességét. Hogy milyen eredménnyel, az nem tőle függ, hanem a nemzettől, a nemzet további áldozatkészségétől, amely lehetővé teszi, hogy a hadsereg mostani korszerű békekeretei adandó alkalommal ugyanilyen korszerű hadialakulásokkal legyenek kitölt-
hetők.

TÉCSŐI MÓRICZ BÉLA